

GRUŠČ 200

GORAN VOJNOVIĆ

Klasične žanrske grozljivke se praviloma odvijajo v okolju, odmaknjenem od realnega sveta. Včasih je ta odmaknjenost zgolj geografska, včasih gre za potovanje v območje nadnaravnega. V obeh primerih pa se grozljivke dogajajo v bolj ali manj omejenem filmskem mikrokozmosu, kjer seveda vladajo določena stroga pravila. Predvsem zato je naravnost neverjetno, da je uspelo priznanemu ruskemu režiserju Alekseju Balabanovu (njegov najbolj znan film je uspešnica *Brat* iz leta 1997, ki smo jo videli tudi na Liffu) svojo grozljivko postaviti v zelo konkretno realno okolje, v družbeni, politični in časovni kontekst, v katerem njegov *Grušč 200* (Gruz 200, 2007) postane še srhljivejši, in to v prvi vrsti prav po zaslugi tega realnega časa in prostora.

Komunistična Rusija v svojih začetnih izdihljajih leta 1984 je ne samo primeren poligon za psihološka in fizična mučenja, za posilstva in umore, temveč je morbidni industrijski Leninsk, po katerem se iz nešteti dimnikov vali strupeni dim, resnični negativci v tem filmu. Mesto, ki v vsakem trenutku deluje kot najbolj pravišnje in verjetno domovanje filmskih klavcev, sadistov, psihopatov in njihovih žrtev. Balabanovu uspeva gledalca prepričati, da teh odurnežev ni ustvarila bogata domišljija filmskega ustvarjalca, temveč režiserjeva lastna domovina s svojimi zablodami. Ne gre za prefinjene filmske prispodobne, ki s kriki, grozo in krvjo govorijo o večnih življenjskih temah,

temveč režiser pušča gledalca v prepričanju, da gleda socrealistično dramo, surovo naturalistično portretiranje družbe, pogreznjene na samo dno. In to dno je tako umazano, tako ostudno, da gledalcu dobesedno spodnaša tla pod nogami. Če se človek lahko spusti tako nizko, da se za človečnostjo v njem izgubi vsaka sled, medtem ko poniževalen odnos družbe še bolj ponižujoče prenaša na soljudi, se smisel njegovega obstoja seveda izgublja. Kaj žene te ljudi naprej v naslednji dan in zakaj sploh vztrajajo na obličju Zemlje, pa so tako grozljiva vprašanja, da je že samo njihovo postavljanje početje, ob katerem gledalca spreletava srh. Balabanovim junakom je namreč popolnoma vseeno, kaj se bo v naslednjem trenutku zgodilo z njimi, saj v sebi ne premorejo niti toliko notranje moči, da bi si zaželeli lastne smrti. V kontekstu filma *Grušč 200* bi bila namreč želja po končanju morije že preveč človeška, že skoraj poetična.

Balabanov v svojem enajstem celovečercu pripoved sicer začne dokaj klasično. Pokvarjen avto v noči sredi hladne ruske goščave in osamljena koča, polna zapitih nasilnežev in verskih fanatikov. A že ideološka debata med zaslepljenim profesorjem komunistične doktrine in sektaško nastrojenim blaznežem namigne na samosvojo naravo tega krutega filma. Ko se po krvavi noči zgodba odpelje naprej po poti za Leninsk in Balabanov začne vanjo vpletati resnične okoliščine

sovjetsko-afganistanske vojne (*Grušč 200* je bilo tajno geslo za trupla mladih sovjetskih vojakov, ki so dnevno na skrivaj prihajala z oddaljenih bojišč), pa film z vsakim prizorom postaja vse bolj nedojemljiv v svoji brutalnosti, komunistični sistem pa dobi podo- bo, ki je tako črna, da je v primerjavi z njim marsikatera druga zloglasna politična ureditev naravnost pravišnja. Če k temu dodamo še vsa naša znanja, domneve in predsodke o sovjetskem komunizmu, Stalinovih čistkah ali razkritih in prikritih jedrskih nesrečah ter podobnem, potem seveda realno ozadje filma postane še realnejše, še prepričljivejše in še grozljivejše. Če pa se je lahko v to, kar nam prikazuje Aleksej Balabanov, spremenil svet, kakršnega je nekoč opisoval Ivan Turgenjev, potem je to zelo zaskrbljujoče dejstvo, ne le za Rusijo in druge nekdanje republike Sovjetske zveze, temveč tudi za vse nas, ki smo sveto prepričani, da ne moremo pasti tako globoko v brezno brezupa.

Grušč 200 vsekakor ni gledalcu najbolj prijazen film, a nikakor ne gre za izdelek, ki bi nagovarjal le ljubitelje mračnejših grozljivk. Na žalost bi bilo rahlo iluzorno pričakovati, da se bo film, kakršen je ta, pojavil na rednem sporedu katerekoli slovenske kinodvorane, pa čeprav na letošnjem Liffu najbrž ni bilo filma, ki bi nudil močnejšo filmsko izkušnjo in ki bi se gledalca močnejše dotaknil.

MALA ŠOLA POGLEDA, DRUGIČ

MAREC - MAJ

S pomladjo, natančneje proti koncu meseca marca, bodo mladi filmski pisci spet brusili pogled, pa tudi peresa, izpod katerih bodo tekale besede o filmu. Na področju filmskega novinarstva in filmske kritike še vedno primanjkuje piscev, zato bomo nadaljevali z lani zastavljenim ciljem iskanja novih in še neodkritih filmskih mislecev, in z ostrenjem kritičnega aparata.

Ekran je revija, ki ne more živeti le na papirju. Zato bomo z *Malo šola pogleda* ponovno poskušali oživiti družbeni in družabni prostor, ki ga zarisujeta film in filmsko. Na ciklično zastavljenih predavanjih, namenjenih mladim filmskim piscem, ki jih zanima profesionalna filmska kritika (pa tudi filmsko novinarstvo, eseji in filmska teorija, intervjuji z ustvarjalci ...), se bodo kot gostje/predavatelji zvrstili domači filmski pisci in publicisti. Vsak izmed njih bo izbral film, po ogledu pa bo skozi analizo filma in analizo prenašanja videnega »na papir« predstavljal svojo optiko gledanja in videnja. Svoj pristop pisanja o filmu nam bodo gostujoči predavatelji – med katerimi bodo Zdenko Vrdlovec, Jurij Meden, Jože Dolmark, Melita Zajc, Nil Baskar, Vlado Škafar, Miklavž Komelj in drugi – približali z obravnavo filmske estetike, kinematografskih elementov, socialno-političnega konteksta ... ter na ta način nadgrajevali osnove filmske govorice, ki smo jih spoznavali že lani. Informacije o programu ter časovnih in prostorskih koordinatah letošnje *Male šole* pogleda bodo konec februarja objavljene na *Ekranovi* spletni strani (www.ekran.si), kjer bomo zbiralali tudi prijave.